

DE STANDAARD

Woensdag 17 October.

Abonnementsprijs per 3 maanden:
Voor Amsterdam f 2.50. — Buiten Amsterdam franco f 2.90.
Enkele Nummers 5 Cents aan het Bureel.

BUREEL: Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Directeur-Uitgever J. A. WORMSER.

Advertentiën, van 1 tot 6 regels 90 Cents,
ledere regel daarenboven 15 Cents. Aanvragen of vermelding
van liefdegaven 10 Cents per regel.

Het pleidooi van Mr. Huber.

I.

Al leest Mr. Huber (toch niet uit wrevel over onze critiek?) de *Standaard* niet meer, dit mag ons niet ontslaan van de taak om nader op zijn pleidooi in te gaan.

Dit pleidooi toch bevestigt ons zoo ten volle in onze overtuiging en maakt o. i. het standpunt van Mr. Huber derwijls onhoudbaar, dat ons niets gewenschter voorkomen kon, dan de lezing van zijn stuk in het Noorden.

Het Noorden zal wel zoo goed zijn, ook onze tegenspraak onder de oogen der kiezers van Dokkum te brengen, en na kennismaking met wat over en weer gepleit werd, mogen zij dan ten finale beslissen.

En dan beginnen we met plaats in te ruimen aan een repliek van Prof. Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman. Hij zond ons dit schrijven in:

Geachte Redactie!

Nu de heer Huber het raadzaam geacht heeft ter verdediging van eigen standpunt het een en ander mede te deelen aangaande het door hem bestreden reglement van orde, en de kiezers, om licht verklaarbare redenen, belang blijken te stellen in hetgeen te dien aanzien is voorgevallen, acht ik eenige nadere mededeeling der feiten niet overbodig, opdat men met kennis van zaken kunne oordeelen.

Reeds in November 1887 werd mij door de club opgedragen een reglement van orde te ontwerpen, in overleg met de Roomsche-Catholiken en de liberalen. Voor de uitvoering van die opdracht vond ik destijds bij de liberalen geen steun.

Terstond na de verkiezing op 6 Maart, toen het Ministerie-Heemskerk er nog was, gevoelde ik de wenschelijkheid, dat de rechterzijde, door eene gemeenschappelijke daad, eene partijdaad — geenszins eene partijdige daad — haar overwicht zou doen gevoelen. Sinds vele jaren was geklaagd over de onmacht der Kamer om belangrijke maatregelen tot stand te brengen. Naar mijne overtuiging, reeds sinds verscheiden jaren herhaaldelijk openlijk uitgesproken, lag die machteloosheid in de verkeerde samenstelling van de rapporteurs-commissies. Vaak had de Kamer het enkel pogen te verhelpen, door aan die commissies meer macht te geven. Maar wat helpt macht, als de commissie niet het vertrouwen heeft der Kamer, en hoe zal zij het vertrouwen hebben, wanneer niet zoveel mogelijk alle richtingen en meeningen zich in die commissie kunnen doen gelden?

Met het doel voor oogen om de Kamer in staat te stellen meer affoend te overbeiden, ontwierp ik een reglement, dat aan geen enkele richting enigen voorrang verschafte. Niemand heeft dit er aan ten laste gelegd — behalve nu, voor het eerst, Mr. Huber! Slechts zorgde dat reglement, dat de liberale partij geen misbruik kon maken van de omstandigheid, dat de rechterzijde uit twee deelen bestaat. Het bevatte eigenlijk weinig nieuws, want bij enkele wetten was reeds vroeger het stelsel toegepast. Vroeger toch had de voorzitter die commissie, uit alle richtingen saamgesteld, benoemd. Dit beginsel wilde ik handhaven, doch het slechts toepassen voor elk geval, waarvoor men het in 't vervolg noodig mocht achten. Tevens wilde ik den president binden aan een duidelijk uitgesproken welke van twintig leden, onverschillig van welke richting deze waren, omdat anders de president licht door intriges van enkele leden verschaft zou kunnen worden.

Het zou mij weinig moeite kosten, aan te toonen, dat de heer Huber zich ten opzichte van de vermoedelijke werking van het reglement ten eenenmale vergist, en dat, zoo hier van een voordeel voor eenige richting sprake kon zijn, het, in de gegeven omstandigheden, n. l. onder het praesidium van Mr. Beelaerts van Blokland, juist de droite zou zijn, die er van profiteerde!

Maar m. i. is dat niet de kwestie, waarin het publiek belang stelt. Ik ga dus den verderen inhoud van het reglement voorbij.

Er moest een nieuw reglement van orde komen. Dit eischte de Grondwet. Ging dat uit van de Kamer, dan bestond er niet de minste zekerheid, dat de door haar benoemde commissie het door mij verlangde stelsel zou voorstellen. Daarom moest, meende ik, de wijziging van het reglement worden voorgesteld door een paar Kamerleden, gelijk ook vroeger meermalen geschied is.

Maar hoe nu te handelen, teneinde de

herziening te doen uitgaan van de rechterzijde?

Eerst zond ik, reeds op het einde van Maart, het ontwerp aan drie leden onzer club, de heeren A. van Dedem, E. Mackay en U. H. Huber, die allen hun instemming er mede betuigden. Ik deelde hun tevens de politieke bedoeling van het voorstel mee; n. l. het doen optreden der rechterzijde, en de vermeerdering van de werkkraacht der Kamer. Aan »droite» en »gauche» heb ik nooit gedacht!

Inmiddels trad het nieuwe Ministerie op. Toen wijzigde zich de positie eenigszins, weshalve ik ook aan een liberaal, den heer Gleichman, met wien ik reeds in 1887 de zaak besproken had, vroeg of hij met mij het R. v. O. wilde ontwerpen; doch daar deze meende dat dit van de Kamer moest uitgaan, zag ik van verdere onderhandelingen af.

Ook met Dr. Schaepman had ik de zaak besproken en daar deze met het plan instemde, besloten wij, dat ieder zijne vrienden er voor zou trachten te winnen.

De Kamer was niet bijeen en het vergaderen der club was dus moeilijk; toch moest het reglement in de eerste zitting worden ingediend, om te voorkomen dat de Kamer eene commissie benoemde, in welk geval er groote kans bestond, dat de herziening tot onbeduidende wijzigingen beperkt bleef.

Daarom en om andere redenen werd de club den 18den April te Utrecht saamgeroepen. Daar werd het plan door mij zelf uiteengezet. Er was eenige, maar niet veel en allerminst heftige tegenspraak.

Kort vóór de bijeenroeping der Kamer werd de hoofdinhoud van ons voorstel in een gedrukt stuk »vertrouwelijk» aan alle leden der rechterzijde meegedeeld, en dat stuk maakte het onderwerp uit van de raadslagen en onze twee eerste clubvergaderingen.

In dat gedrukt stuk verzochten Dr. Schaepman en ik »den steun onzer vrienden», met »uitnoodiging om op- en aanmerkingen te maken». Verscheiden leden hebben daaraan voldaan, en dienengevolge is ons voorstel niet onbelangrijk geword.

Nu vraag ik of het juist is, met Mr. Huber te zeggen: »de heer Lohman diende het in op eigen risico»?

Een formul clubbesluit is er niet geweest; dat is zoo. Maar dit wordt hoogst zelden genomen, omdat de leden formeel toch vrij zijn om te stemmen zooals zij willen, en zich door eene stemming niet gebonden achten. Op zichzelf deed de stemming n. l. af. Had ik destijds kunnen vermoeden, dat er eene zoogenaamd principieele oppositie zou gevoerd worden, dan had ik onmiddellijk mijn voorstel ingetrokken, want geheel de loop der zaak, en vooral mijne motiveering, duidde aan, in mijne oogen althans, dat het voorstel eene partijdaad was, iets dat dan ook spoedig door iedereen, behalve naar het schijnt door enkele Kamerleden, geveld en door niemand betwisteld werd. Het was echter geene partijdaad, zoodat de liberalen er best toe konden meewerken, en dit aanvankelijk ook hebben gedaan. Zij stelden zich er eerst als partij tegenover, zooda zij bemerkten, dat de rechterzijde verdeeld was en dat de poging der rechterzijde om a's zoodanig op te treden, te schande kon worden gemaakt. En daaraan hadden zij, van hun standpunt, gelijk!

Ik weid niet verder over de zaak uit, het oordeel over mij en anderen gaarne aan ieder overlatende. Ik wenschte slechts de feiten in het juiste licht te stellen.

Nu evenwel sommigen, ook Mr. Huber, het voorstellen, alsof het hier gold het optrekken »met woordvoerders», en dus de onderwerping aan bepaalde personen, wil ik nog ter opheldering een ander feit mededeelen.

Het staat n. l. in onze »club» op den voorgrond, dat niet een leider, niet een »woordvoerder», maar dat »de club» na onderling overleg den in te slagen weg aanwijst. In onze »club» heeft ieder evenveel te zeggen, geldt ieders stem; tegenover haar heeft geen »leider» enig recht hoegenaamd. In de club moeten dan ook de verschillende elementen tot samenwerking komen; maar het gaat niet wel aan, dat b. v. iemand eerst er toe bijdraagt eens anders voorstel te doen wijzigen, om daarna te zeggen dat hij het toch blijft bestrijden.

Als men nu aan de natie wil diets maken, dat eigenlijk alle leden mailonetten zijn, afhankelijk van »leiders» of »woordvoerders», die op hunne beurt weer afhankelijk van het »bureau» of de Prins Hendrikade», dan stel ik tegenover al die dwaasheden het volgende feit:

Toen den 17 Maart 1887 de »club» besloot de Regeering mee te deelen, dat zij, als art. 194 niet gewijzigd werd, geen Grondwetsherziening zou aannemen, werd

dit besluit genomen in strijd o. a. met mijn advies en met dat van Mr. E. Mackay.

Wat hebben wij toen gedaan?

Het clubbesluit is aan de Kamer meegedeeld, niet door mij, maar door baron van Wassenaer, en zelf heb ik onmiddellijk na hem gesproken, om ten minste zoo mogelijk eenigszins den scherpsten indruk te verzachten. Maar noch toen, noch later heb ik, of heeft de heer Mackay, of iemand anders der onzen zijne partij verloochend, of zich aan de verantwoordelijkheid voor het besluit onttrokken, en toen men mij, als den uitvinder der non-possumus-politiek, hevig aanviel en hekeld, vooral na de daarop gevolgde Kamerontbinding, heb ik steeds getracht al het goed, dat in het besluit lag, te doen uitkomen, zonder ook te doen bemerken, dat ik zelf een andere meening had verdedigd. Want ik was van oordeel, dat een slecht clubbesluit veel minder verkeerd werkt, dan verdeeldheid tegenover den vijand gedurende het leveren van den slag. Ik meende ook dat een voorstel, al was het niet zoo als ik het gewenscht had, daarom nog niet behoefde te worden gehekeld.

De uitslag heeft getoond, dat de toen ingeslagen weg de juiste was; de eenheid werd bewaard, de verkeerde gevolgen van de fout zelve zijn uitgewischt en de rechterzijde kwam ten slotte zegevierend uit den strijd te voorschijn. Ook is, zoo ver ik weet, mijne zelfstandigheid en individualiteit er niet onder te gronde gegaan.

Men kan uit dit feit zien wat er van aan is, dat de antirevolutionaire club onder de macht zou staan van een paar leiders. Daar is eenvoudig niets van aan. De club regert zich zelf!

En hiermede laat ik deze zaak liggen. In geen geval wensch ik in verder debat te treden, overtuigd als ik ben, dat dit zeer nadeelig zal werken. Hetgeen geschied is smart mij. Had ik kunnen vermoeden, dat sommige mijner vrienden zoovele bezwaren hadden tegen mijn voorstel, als later gebleken is, dan had ik het niet ingediend. Onze eenheid is nog meer waard dan ons reglement van orde! Maar toch heeft het voorgevallene eene goede zijde. Het heeft ons opnieuw geplaagd voor de vraag, of de Kamer enkel uit individuen, dan wel ook uit richtingen en partijen bestaat. En ik geloof, dat onder onze vrienden in en buiten de Kamer het besef levendiger is geworden, dat het oude »individualisme» heeft uitgediend, en dat in de Kamer een verband niet verloochend kan worden, dat men buiten de Kamer erkent en voortdurend acht.

A. F. DE SAVORNIN LOHMAN.

Voor ditmaal voegen we aan dit belangrijk schrijven slechts de opmerking toe, dat de poging van Mr. Huber om de gevoeligheid van de droite tegenover de gauche te prikkelen, al zeer slecht te pas is gebracht.

In Maart heeft ons kiezersvolk, op aanraden van het Centraal-Comité, even warm voor de mannen der Droite als der Gauche geijverd, en toen de Kamer saamkwam, is (natuurlijk met aller medewerking) Mr. Beelaerts van Blokland, een man der droite, voor den presidentzetel aanbevolen.

Er had dus niet alleen geen achteruitzetting plaats, maar eer op den voorgrond plaatsing.

Gestoord is de harmonie tusschen Gauche en Droite dan ook hoogstens alleen in de verbeelding van den Dokkumer afgevaardigde.

Uit de Pers.

Ook verder luidt het betoog van het Hand. over het beleid onzes ministers van financiën zeer waardeerd.

Het Hand. rekent het den tegenwoordigen minister van financiën als een groote verdienste aan, dat hij het in zijn berekening opgenomen kas-saldo van 25 miljoen heeft ontdekt. Bij herhaling had het blad de aandacht gevestigd op het aanzienlijk saldo van 's Rijks kas, en de vraag gesteld, of het niet goed ware, tot aflossing der resterende 8 1/2 pCt. oblig. Amortisatie-Syndicaat over te gaan. Het drong in October 1887 er uitdrukkelijk op aan, dat de Kamer aan de Regeering de noodige ophelderingen mocht vragen. De minister Bloem heeft die echter nooit verstrekt. Toen in 1886 de heer Hartogh op aflossing der Entrepôtok-leening aandrong, zei de M. o. a.: »Overigens bestaat de kas niet omtrent hetgeen, waarover kan worden beschikt, want tegenover het kasgeld staan oblig's.»

Naar die opvatting is blijkbaar steeds door den heer Bloem gehandeld.

Doch nu, zegt het Hand., verneemt men van den tegenwoordigen Minister, dat er voortdurend op rekening der vastgestelde uitgaven en middelen een belangrijk bedrag aan kasmiddelen in 's Rijks schatkist aanwezig is. Een bedrag, zoo aanzienlijk, dat, als in enkele gevallen is voorzien, daatengenoover een tekort van ongeveer 25 miljoen ongedekt gelaten kan worden.

Ware, zegt het blad, met dezen toestand vroeger rekening gehouden, een merkwaardige rentebesparing ware dienengevolge mogelijk geweest. Vóór alles had dan vermeden kunnen worden, dat de conversie der 4 pCts. Staatsschuld met vermeerdering van het nominaal kapitaal gepaard ging. De vergoeding in den koers had uit de aanwezige kasmiddelen bestreden kunnen worden. En evenzeer ware wel degelijk de aflossing der Amortisatie-Syndicaat-obligatiën nu bijkans twee jaar geleden als maatregel van tijdelijke rentebesparing uitvoerbaar geweest. Op dezen oogenblik zou hieruit reeds een rentebesparing van meer dan een half miljoen zijn voortgevloeid; en ruimschoots zou deze hebben opgewogen tegen ieder risico van koersverlies, indien eventueel later voor hetzelfde bedrag opnieuw geleend zou moeten worden.

Intusschen, gedane zaken nemen geen keer. Het blad verhuugt zich, dat door den tegenwoordigen Minister eindelijk eens, betreffende deze aangelegenheid, het noodige licht is verspreid.

Daarop afgaand, geeft het blad aan, hoe de stand van 's Rijks schatkist is. Daarbij is ook de toestand der Indische financiën in aanmerking te nemen. Het komt dan voor de beschikbare kasmiddelen per einde 1888, tot het bedrag van f 23,300,000, waarvan voor de rekening van het Rijk alhier komt f 10,900,000.

Moet nu, vraagt het Hand., dit saldo in kas gehouden, dan wel gebruikt tot amortisatie van schuld, zij het ook slechts tijdelijk. Wel blijft naar de nieuwe bankwet, het saldo der schatkist niet meer volkomen renteloos liggen. Doch ook dan nog is de noodzakelijkheid niet vervallen voor de schatkist, om niet meer kas te houden dan voor een goede loop van zaken vereischt wordt.

Van het saldo zal gereserveerd moeten worden het bedrag, gelijk aan de te voorzien tekorten, op de dienst: Nederland en Indië.

Voor Nederland is dit, (officiële cijfer) f 7,954,422. Voor Indië vermoedelijk f 8,387,000 (beide voor 1889).

Trekken we dit nu af van het bedrag der beschikbare middelen per einde 1888, dan blijft bijkans 3 miljoen voor Nederland en 9 miljoen voor Indië. Te samen 12 miljoen.

Dit bedrag geeft, acht het Hand., aanleiding tot aflossing der resterende 8 1/2 pCts. Amortisatie-Syndicaat obligatiën. Dit eischt p. m. 8 1/2 miljoen. Bestaat er bij den minister van financiën of die van koloniën, geen bijzondere aanleiding om voor het oogmerk een ruime kas te houden, dan zou dat aanbeveling verdienen. Dat met die amortisatie een nieuwe regeling van de schuld van Indië aan Nederland gepaard moet gaan, oordeelt het Hand. onvermijdelijk. Dat het Indische budget maar steeds bezwaard blijft met de jaarlijksche betaling van rente en aflossing van een kapitaal van 45 miljoen, terwijl een aanzienlijk deel van die som reeds in 's Rijks schatkist terug is gevloeid, acht het Hand. niet juist.

Buitenlandsch Overzicht.

Amsterdam, 16 Oct. 1888.

Gunstig, veel gunstiger dan velen verwacht hadden, is voor het Fransche ministerie de ontmoeting met de weer zitting nemende Kamer geweest.

Waarschijnlijk om, nu zijn tegenstanders steeds om Grondwetsherziening roepen, niet over dit netelig vraagstuk te struikelen, heeft Floquet hun vóór willen zijn en zelf een herziening voorgesteld, waarbij de rechten van de Senaat, dien steen des aanstoots voor 't radicalisme, zeer beperkt worden. Over de ontbinding der Kamer mag volgens Floquets voorstel de Senaat niet meer beslissen. Wat de Kamer goedvond zal de Senaat nog slechts voor een tijd kunnen tegenhouden, enz.

Nu kwam gisteren de Kamer onder groote levendigheid bijeen. Ook generaal Boulanger kwam te 2 uur binnen en trok de algemeene aandacht. Nadat het openingsbesluit was voorgelezen, stelde Floquet voor, de bespreking der begroting Maandag te beginnen; hetgeen werd aangenomen. De minister Goblet legde toen twee gele Boeken over betreffende de suiker-conventie en de Fransch-Italiaansche onderhandelingen, en daarna las Floquet een verslag voor over de Grondwetsherziening, waarvoor het Kabinet den tijd thans gekomen en welke zelf het van groot gewicht achtte.

't Was de vraag hoe dit zou worden opgenomen.

De minister-president tastte aanstonds door en stelde in den verderen loop der zitting de vraag van vrouwen ten opzichte van zijn voorstel, om het ontwerp der herziening naar een commissie te verzenden.

Ik heb, zei Floquet, in de voordracht niet de gelegenheid gezocht met eer te vallen; acht men mij echter voor mijn taak niet berekend, dan late men mij vallen. Naar een commissie wilde hij 't ontwerp zenden om te bewijzen, dat de regering verstandig en plichtmatig handelde.

Had men gemeend, dat Floquet al aanstonds tegenover een kleine 250 republiken — die vóór een halfjaar ook de herziening verwierpen — staan zou, 't viel anders uit. Althans ten slotte werd door de Kamer met 307 tegen 181 stemmen tot de verzending naar de commissie besloten. De minister heeft voorloopig zijn pleit gewonnen, en verder leeft men 't best bij den dag.

't Is een geluk te achten, dat de grootste festiviteiten te Rome achter den rug zijn; de regen, die thans bij stroomen neervalt, had ze anders in waterfeesten veranderd. Toch wordt er nog stormin genoege in het programma teweeggebracht. Het bezoek aan het forum is tot na 's keizers terugkomst uit Napels uitgesteld; men hoopt dat Z. M. dan nog een dag langer in Rome zal blijven.

Te verwonderen is het niet, dat van alles wat de Duitse monarch tot dusver zag, de wapenschenowing den meesten indruk op hem maakte. Hij gaat in het militaire schier geheel op, de toejuichingen van honderdduizenden burgers kunnen hem niet zoo bekoren als de aanblik van een korps geoesende landverdedigers. Aan de koningin moet Wilhelm II dan ook verklaard hebben, dat de wapenschenowing hem onvergetelijk zal blijven. Hij heeft opgevat, dat de Italiaansche soldaten zijn bewondering hadden weggedragen. Evenwel zeide hij ook, dat de geestdrift der bevolking een zeer diepen indruk op hem gemaakt had. Dienaangaande verneemt men nog, dat enkele chauvinistische uitingen, bestaande o. a. in het verwerpen met roode papieren waarop de triple-alliantie wordt bespot, hoegenaamd geen staatkundige betekenis hebben. 17 jongelieden, die zich leden van een revolutionaire club noemen, zijn in hechtenis genomen; voorts nam de regering in beslag een anderhalf miljoen roode briefjes, die over de grens werden vervoerd en alleen de woorden »Leve de Elzas!» bevatten.

Over het bezoek van Wilhelm aan den paus zullen de Roomsche organen vooreerst nog wel niet uitgepraat zijn; toch erkennen zij die met het Vaticaan voeling houden reeds nu, dat het bezoek, naast den zedelijken indruk ervan, geen verwachtingen wekt omtrent herstel van de wereldlijke macht des pausen. Enkele berichten uit Rome, wier bron nog niet is na te sporen, maken er gewag van, dat men in het Vaticaan allesbehalve gesticht is over des keizers onderhoud met Leo, hetwelk opzettelijk door de komst van prins Hendrik werd gestoord, alvorens de paus de Romeinsche kwestie kon aanroeren. De wrevel in pauselijke kringen werd nog verhoogd door 's keizers dronken aan den grooten maaltijd, waarbij hij sprak over de Italiaansche eenheid, met Rome als hoofdstad. Hierdoor deed de Duitse vorst tamelijk duidelijk uitkomen, wat zijn inzichten zijn omtrent de herstelling van 's pausen wereldlijke macht.

Gelijk wel te verwachten was is de verkoop van Dr. Mackenzie's vlugschrift in Duitschland verboden. Te Duisburg (een later bericht spreekt ook van Berlijn), zijn alle daar aangebrachte exemplaren door den staatsprocureur verbeurd verklaard, op grond dat Mackenzie zich aan majesteitsschennis heeft schuldig gemaakt. Het Duitse volk wordt zodoende de gelegenheid benomen om de brochure des Engelschen doctors met die zijner Duitse collega's te vergelijken en een eigen vonnis te vellen. Bij gebreke daarvan doet het echter de »vaderlandsche» pers, en haar oordeel, — we wezen er gister reeds op, — luidt gansch niet lieflijk. De *Köln. Zeit.* merkt nog op, dat Mackenzie het nooit erg nauw met de waarheid genomen heeft en dat er ook nu aan de in zijn geschrift aangevoerde feiten wel een steekje los zal zijn.

Een der redacteuren van de *Pall Mall* heeft Dr. Mackenzie gepolst. Deze ontkende, dat koningin Victoria en keizerin Frederik zijn boek vóór de openbaarmaking hebben doorgezien, en verklaarde zich voorts bereid, de twistpunten met de Duitse doctoren aan een Amerikaansch scheidsge-

Door plaatsgebrek zijn wij genoodzaakt eenige
Advertenties tot een volgend Nummer te laten liggen.

ADVERTENTIËN.

Voorspoedig bevallen van een ZOON
J. M. F. GORTMANS, Echgenoot van
J. TH. DINGER.
Amsterdam, 16 Oct. 1888. (8691)

Het bejaagde den Heere van leven
en dood, heden morgen, na een smar-
telijk maar geduldig lijden, van mijne
zijde weg te nemen, mijn geliefden
Echtgenoot en der kinderen zorgval-
digen Vader en Behuwdvader, den
WelEd. Heer L. KOETSIER, in den
ouderdom van ruim 66 jaar. De ge-
dachte dat wij niet behoeven te treu-
ren als degenen die geene hoep heb-
ben, lenigt eenigzins onze smart.
Wed. L. KOETSIER,
geb. HUISEN.
A. KOETSIER,
G. KOETSIER,
geb. LAMMENS.
M. LIGTHELM,
geb. KOETSIER.
J. P. T. LIGTHELM.
W. KOETSIER.
H. KOETSIER.
P. M. LAMMENS.
Zoetermeer, 12 Oct. 1888. (8639)

Den 7den October overleed te Gro-
ningen onze lieve Moeder en Behuwd-
moeder, Mevrouw de Weduwe
D. ZUTHOFF,
in den ouderdom van ruim 76 jaren.
J. FRINGA.
A. C. FRINGA,
geb. ZUTHOFF.
Utrecht, 16 Oct. 1888.
Wegens buitenlandse betrekkingen
niet heiden geplaatst.

Voor de vele bewijzen van deelneming
bij het overlijden onzer innig geliefde
Moeder, Behuwd- en Grootmoeder, betu-
gen wij lange dezen weg onzen hartelij-
ken dank.
Familie VAN ES.
Nijkerk o/d Veluwe, 16 Oct. 1888.

Onderwijzer.

Voorloopig voor een half
jaar een ONDERWIJZER
gevraagd aan de Chr. School
te 't Zand. Inlichtingen bij den Hoofd-
onderwijzer M. DE GRAAF. (8647)

Een Burgermeisje, Ned. Geref., zag zich
gaarne als

Dienstbode

geplaatst, liefst in een klein gezin. Adres
franco brieven aan den Boekhand. K. LE
COINTRE, te Middelburg.

Het KANTOOR van den Ambtenaar,
belast met Mestbereiding en Verkoop, is
VERPLAATST van
ZEEBURGERDIJK 22
NAAR

Centrale Belt aan de Kostverloren Vaart.

FRIESCHE Heeren Baay-Tabak.

Voor den verkoop van de in Holland
zoo zeer gezochte Fijne Friesche Heeren
Baay-Tabak, worden Soliede Winkeliers
gevraagd, door de firma S. TROMP Az.,
Tabaksfabrikant, Harlingen. (8066)

Speciale inrichting voor
SCHOENEN NAAR MAAT
in rippen afdruksel voor ge-
voelige, pijnlijke en zebre-
kige Voeten, Knobbels, Ex-
teroogen. Pijn niet denkbaar.
Model naar verkiezing.
ANTON HUF Jr., Kalverstraat 200,
AMSTERDAM.

Zuiver gewaarborgd Azijnzuur

NAAR DE GENEESWIJZE VAN
Dr. F. COUTTS, van ABERDEEN,
(voor rheumatiek, zenuwen, hoofdpijn, huid-
ziekten enz.) wordt met Handleiding, ver-
taald door C. S. ADAMA VAN SCHILTEMA,
verzonden a f 1.80 per flesch, franco tegen
rembours door

Mejuffr. A. MOORA,
Ganzenhevel te Nijmegen.
Mede verkrijgbaar te Amsterdam: Koning
Willemshuis, Egelantierstraat 141. Nieuwe-
zijds Voorburgwal 326.
Hilversum: De Heer J. Elles.
's Gravenhage: Oudekerkstraat 116.
Rotterdam: J. H. M. Stephan, Maurits-
straat No. 29. (8474)

31 October.

Bijzonder geschikt ter uitdeeling op den
Hervormingsdag, is het boeiend gesche-
ven boekje:

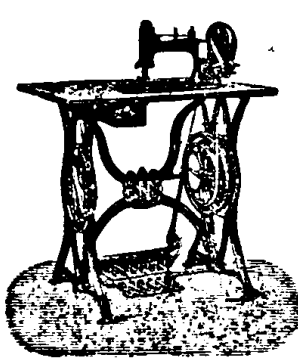
DE MONNIK, DIE DE WERELD IN BEROERING BRACHT

Met 8 platen en portret van LUTHER.
Prijs 20 Cent.
Uitgever H. O. VOORHOEVE Jzn.,
Den Haag. (8206)

Firma B. HENRICH LAMPE, SNEEK, BURGSTRAAT. BERICHT DE ONTVANGST DER NIEUWE WINTERMANTELS REGENMANTELS en JACQUETS, EENE GROOTE KEUZE, alsmede DAMES-ROKKEN.

W. G. BOELE Senior.

Verkoophuizen: Oprichter
Amsterdam, *Vijgendam en Rem-
brandtsplein.* DER VROEGERE FIRMA
Rotterdam, *Hoogstraat en Wij-
demarktsteeg.* C. J. BOELE & ZOON.
's-Gravenhage, *Spuistraat*
Leiden, *Breedestraat.* Sigarenfabriek „DE BEURS”,
Utrecht, *Choorstraat.* KAMPEN.
Groningen, *tusschen de markten.* Gevestigd sedert 1847.
Kampen, *Oudestraat.*

NAUMANN'S

nieuwe hoogarmige Machine is de solidste, doelmatigste en
best geconstrueerde NAAIMACHINE, werkt uitmuntend, bijna
zonder eenig gedruisch en wordt tot goedkope prijzen geleverd,
evenals de Twee Klossen- en Ringschuitmachine, desverkiezende
op afbetaling van f 1 per week. Gratis onderricht en deugde-
lijke garantie.
2-DRAADS HANDMACHINES f 15, f 18, f 20, f 25 en hooger.

A. LEWENSTEIN, Amsterdam,
Warmoesstraat 189 b.d. Dam.

Reparatiën worden spoedig en goedkoop ten uitvoer gebracht.
Steeds voorhanden echt Amerikaansche Lambs Breimachines.

Vrouwel. Handwerken.

Onderstaande Handwerken, onmisbaar in
elke Huishouding, volgens de receptie der
Gracieuse, zijn verkrijgbaar ter Boekb. van
J. P. NAUTA, te Velsen:

Onderricht in het Breien . . . f 0.50
Onderricht in het Haken . . . f 0.80
Onderricht in het Knoopwerk . . . f 0.40
Handl. in het Weefschakelwerk . . . f 0.40
Onderricht in het Tapijssierwerk . . . f 0.60
Onderricht in het Linnenrekenen . . . f 0.60
Onderricht in het Opnaaien en
Witborduren . . . f 0.40
Onderricht in het Point-Lacé . . . f 0.40
Onderricht in het Kantmaken, Kant-
steken, Plooien van het Lint . . . f 0.40
Onderricht in het Borduren . . . f 0.40
Ieder werkje bevat 80—225 figuren ter
verduidelijking.

Wie het geheele stel koopt voor f 4.55,
ontvangt bovendien 100 keuring fijne
Visitekaarten, met letter naar keuze. Mon-
ster met Letterproef worden op aanvraag
toegezonden. (8434)

BATO! BATO! BATO! BATO!

Bato, Een Boek voor het Jonge Ne-
derland, uitgegeven onder redac-
tie van Dr. E. LAURILLARD en W.
MARTEN WESTERMAN, met medewer-
king van alle voornaamste Nederlandsche
Schrjvers. Prijs per 2 Deelen met 12
Platen f 5, nu voor f 1.90.

Er bestaat geene uitgave voor het Jonge
Nederland, dat Bato kan nabijkomen of
overtreffen, de inhoud is degelijk, afwisse-
lend, en toch boeiend, het zijn werken
onmisbaar voor School, Nuts-, Volks-
en Jongensbibliotheken. 't Is in waarheid
voor velen een buitenkansje, dat deze puike
lectuur in de tweede hand is gekomen.

En nu over den Uitverkoop:
Bato lever ik af, zoolang er nog voor-
raad is, per 2 dikke deelen, samen
ongeveer 800 Bladz. met 12 Platen voor
f 1.90, in plaats f 5, per 2 deelen onge-
veer 1600 Bladz. met 24 Platen voor
f 3.50 in plaats f 10; het geheele stel 10
dikke deelen, zowat 2000 Bladz. lectuur
met 60 Platen, voor slechts f 8.50 in pl.
voor f 25.

De Jongens en de Meisjes krijgen dus
wat te lezen, immers twee van die keu-
rige dikke deelen Bato is reeds een kleine
bibliotheek.

Te bekomen bij D. BOLLE, Bazaar van
Goedkope Boeken, Hang bij de Vischmarkt,
te Rotterdam. Voor buiten de stad franco
op ontvangst van Postwissel, waarbij te
schrijven:
Aanbod Bato. (8279)

Dr. H. SANDERS Ezn.,

Kloveniersburgwal 41,
AMSTERDAM.

Speciale behandeling van Maag-, In-
gewands-, Klier- en Voedingsziekten.
Spreekuren: 9^u—11 uren 's voorm.,
1—3 uren 's namiddags. (8711)

Ontvangen vele nieuwe artikelen van Terra Cotta en
wit hout ter beschildering.

Wat men in eene goede Zeepsoort verlangen kan: Zachtheid voor de huid
en aangename geur, vindt men verenigd in:

SANDERS & Co's SABOEN MINJAK KELAPPA. (NEDERL.-IND. KLAPPEROLIE-ZEEP).

Door A. W. SIJTHOFF, te Leiden, is bij alle Boekhandelaren de intekening
opengesteld op:

J. A. WYLIE'S Geschiedenis van het Protestantisme.

VOOR NEERLANDS VOLK BEWERKT

DOOR
Dr. J. A. GERTH VAN WIJK,

Predikant te 's Gravenhage.

Met eene aanbeveling van Ds. J. H. DONNER te Leiden.
Dit werk, geïllustreerd met ongeveer 160 platen tusschen den tekst, zal worden
uitgegeven in quarto formaat, en compleet zijn in 25 afleveringen, elk van 4 veldruks.
De prijs is bij intekening 30 Cents per aflevering.

De 2000 eerste inschrijvers op dit prachtwerk zullen ontvangen eene prachtige
plaat, voorstellende:

„Calvijn neemt afscheid van den Raad van Genève.”

inderdaad een sieraad voor de huiskamer.

(8146)

Pfaff-Naaimachines.

Nieuwste verbetering. Ook met Ringspoel. Drie jaren
soliede garantie en volkomen onderricht.

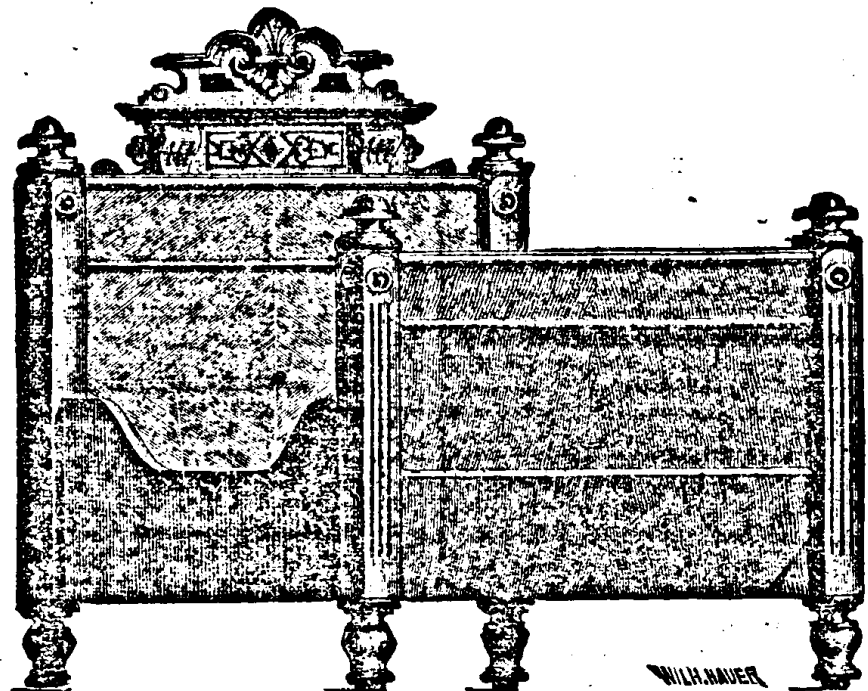
Uitluitend verkrijgbaar bij:

H. BRÜCKMANN,
Amsterdam, Spuistraat 121.

FABRIEK en REPARATIE-INRICHTING.

Nederlandsche Beddenfabriek AUGUST KOSTER,

bekroond op de Tentoonstelling 1883, met de hoogste onderscheiding,
PRINS HENDRIKKADE 34, AMSTERDAM,
levert franco door het geheele Rijk

HOUTEN LEDIKANTEN van af f 18 tot f 140.

Eén-Persoons Houten Ledikant,

Imitatie Mahonie- of Notenhout, Springveeren Matras, Peluw, Kussen, Mooie Leidsche
Wollen Deken en fantasie gestikte Deken, te zamen f 44, dito stel twee-persoons f 54.

Eén-Persoons IJzeren Ledikant,

met Springveeren Matras, Peluw, Kapokkussen, Wolles- en Fantasie gestikte
Deken, te zamen f 34, dito stellen voor 2 personen f 44.

Elegante gegarneerde Wiegen,

f 12.50, f 17.50 en f 22.

Geïllustreerde Catalogussen op aanvraag gratis.

GEEN STOUT

is zoo versterkend als het merk

„VOLLENHOVEN.”
Wacht u voor namaak.

PASSERDOOZEN,

Teekenhaken, Driehoeken, Papier saus
fin, Calceerlinnen, Lichtdruk, Calceer-
papier enz. enz.

LIJSTEN

en
ENCADREMENTEN.

SNELPERSDRUKKERIJ.

J. T. L. VAN GINKEL, TANDARTS,

(nieuwe wet.)

Keizersgracht bij de Beerenstraat 300

Het Grootte Pak van Drie Gulden.

Ten 1ste: De prachtige Hollandsche
Illustratie, groot folio formaat, meer dan
400 bladz. Inhoud. Verhalen, Romans, No-
velles, enz. enz., met Honderden fraaie
Platen. Prijs f 4.50.

Ten 2de: De Oude Tijd, dat aardige
Mengelwerk omvatte de Geschiedenis, Maat-
schappelijk en Huiselijk leven, Volksgeen-
aardigheden. Volksverhalen, enz. enz. Vol
met platen. Prijs f 3.90.

Dit grootte Pak ruim ik op voor f 3
en voeg er dan nog bij een exemplaar van:
Het leven en de lotgevallen van Ro-
binson Crusoe, naar de oorspr. nitg. be-
werkt; mooie uitgave 225 bladz. dik, in
vergulden band.

Men bestelle spoedig zoo'n groot Pak
voor den onbegrijpelijken spijtprijs
slechts f 3, eer dat de voorraad weg is.

Te bekomen bij D. BOLLE, Bazaar van
Goedkope Boeken, Hang b/d Vischmarkt
te Rotterdam. Franco thuis op ontvangst
van Postwissel, waarbij te schrijven Het
Grootte Pak. (8689)

Een plaag der menschheid

is voorzecker de Rhumatiek, doch
een zegen der menschheid

zijn de echte ABSHAUBBIN'S WATTEN,
welke bij doelmatig gebruik die plaag der
menschheid geheel ontnemen, en verkrijg-
baar zijn a 30 Cts. per pakje bij:

H. J. Renken Jr., N.Z. Wed. Bosman, Gonda.
Voorburgwal h. Mol- T. F. v. d. Bergh & Zo-
steeg, Amsterdam. nen, Heiligenweg,
A. W. Schade & Zonen, Utrecht.
Idem Leidschestr. J. J. Groenhuizen & Co.
en Nieuwendijk, in Utrecht.
de Vijf. Blancke & Kloeck, Wijk
Meurs & Co., Rapen- bij Duurstede.
burg, Amsterdam. A. H. Blancke & Co.
Christiaan Annegarn, Culemborg.
id., Faleisstr. hoek Meijuffr. Wed. Fischer,
Singel. Harderwijk.
Wed. J. P. van Door- W. F. Stierhout, Tiel.
nenwaard-Ham, Ko- F. Dierkes, te Wagen-
ningsplein, Amster- W. J. Willemsa, Nij-
dam. megen.
G. de Barbanson, N. F. A. Stroetman, Arn-
Diep. hem.
Wiebols, Purmerend. C. van Esveld, te Nij-
H. Meijer, Haarlem. kerk o/d Veluwe.
G. van der Geur, Wad- W. D. Weisfelt, Zutfen.
dingsveen. J. T. Loch, Lochem.
N. J. Sanders, Leiden. Wed. J. P. Pondman,
Islerief & Zonen, 's Hage Kampen.
Gez. Williams, Schie- Gez. Weghuis, Zwolle.
dam. E. Lakke, Meppel.
J. H. Keller & Zoon, Wed. J. A. v. d. Wijk,
Rotterdam. Assen.
S. J. G. Wulff, West- J. den Holder, Ter
nieuwland, Rott. borch.
N. A. Stempels, Dordr. Feldbrugge, Gron.
W. Fagginger Auer, J. L. Tombroek, Fra-
Middelburg. neker.
D. Hildernisse, Goes. Gebr. Markus, Leeu-
J. Smits, Zierikzee. warden.
J. C. van Aken-Kroo- Adolf de Witte Jans-
nen, Breda. sens, Hulst.
M. Loozen, Klundert.
Hoofddepot A. BREETVELT Az. te Delft.

GEDRUKT TER KONINKL. NEDERL. STOOMD.
WARMOESSTRAAT 106, AMSTERDAM.